

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه پیام نور
دانشکده: علوم انسانی
مرکز: شهری

پایان نامه
برای اخذ مدرک کارشناسی ارشد
رشته: برنامه ریزی درسی
گروه: علوم تربیتی

عنوان پایان نامه:
بررسی میزان توانمندی های حرفه ای دبیران دوره متوسطه
استان ایلام

استاد راهنما:
دکتر محمدرضا نیلی احمدآبادی

استاد مشاور:
دکتر مهران فرج‌اللهی

نگارش: فرشته محسنی مقدم
مردادماه ۱۳۹۱

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

آن‌ها که وجودم برایشان همه رنج بود و
وجودشان برایم همه عمر توانشان رفت تا به
توانایی برسیم...

مویشان سفید گشت تا رویم سفید ماند...

در برابر وجود گرامیشان زانوی ادب بر
زمین می‌نهم و با دلی مملو از عشق و محبت و
خضوع بر دستانشان بوسه می‌زنم...

تقدیم به همسر مهربانم

که با بردباری و صداقت مشوق راهم بود و
بی‌یاری او پیمودن این راه ممکن نبود...

با قدردانی

از اساتید محترم جناب آقای دکتر نیلی و
جناب آقای دکتر فرج‌اللهی که همواره با
راهنمایی‌های بی‌دریغشان یاریم کردند.
مهربانی همسرم که لبخند را به فراخنای تھی
زندگی‌ام نشانده.
با طراوت باد وجودتان. مبادا غم بر شما فرو
ریزد که بلند آسمانهی زلال زندگی من
هستید.

چکیده

انجام درست هر وظیفه فردی و اجتماعی مستلزم برخورداری از مجموعه ای از مهارت های حرفه ای است. هدف اصلی این پژوهش تعیین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای است. روش پژوهش توصیفی و از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری شامل کلیه دبیران دوره متوسطه استان ایلام در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ بوده که تعداد آنها ۱۴۱۸ نفر بود. حجم نمونه محاسبه شده بنابر محاسبه به عمل آمده حجم نمونه ۴۳۶ نفر محاسبه گردید که به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شدند که پرسشنامه های برگشتی و کامل ۴۱۶ پرسشنامه بود. ابزار اندازه‌گیری پژوهش پرسشنامه ۳۳ سوالی استانداردهای حرفه‌ای استرالیا (۲۰۱۱) بود که روایی و پایایی آن و صحت ترجمه آن به تأیید متخصصان رسیده است و نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روشهای آماری آزمون t تک متغیره، تحلیل واریانس، واریانس چندمتغیری (مانوا) و از طریق نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد که توانمندی‌های حرفه‌ای (شناخت دانش‌آموزان و یادگیری آنها، شناخت محتوا و آموزش آن، برنامه‌ریزی برای تحقق آموزش یادگیری مؤثر، ایجاد و حفظ محیط‌های یادگیری امن و حفاظت شده، ارزیابی و فراهم کردن واکنش و گزارش در مورد یادگیری و دانش‌آموزان، شرکت کردن در یادگیری حرفه‌ای) در دبیران مرد و زن، دبیران رشته تحصیلی علوم انسانی، علوم پایه و علوم فنی و مهندسی، معلمان با سنوات خدمتی ۳۰ تا ۱ سال به یک میزان از توانمندی‌های حرفه‌ای استفاده می‌کنند و دبیران متوسطه این استان از وضعیت مطلوبی برخوردار بودند.

واژگان کلیدی: دبیران، دوره متوسطه، توانمندی‌های حرفه‌ای

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱-۱	مقدمه	۱
۲-۱	بیان مسئله	۲
۳-۱	اهمیت و ضرورت پژوهش	۴
۴-۱	اهداف پژوهش	۱۴
۵-۱	سوال‌های پژوهش	۱۵
۶-۱	تعریف واژه‌ها و اصطلاحات	۱۶

فصل دوم: ادبیات پژوهش

۱۹	مقدمه	۱۹
۱-۲	تعلیم و تربیت	۲۰
۱-۱-۲	تعریف تعلیم و تربیت	۲۰
۲-۱-۲	اهداف تعلیم و تربیت	۲۲
۳-۱-۲	اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت	۲۵
۲-۲	دوره‌های تحصیلی در آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران	۳۰
۱-۲-۲	دوره دبستان	۳۱
۲-۲-۲	دوره راهنمایی تحصیلی	۳۲

صفحه	عنوان
۳۲	۳-۲-۲ دوره‌ی متوسطه.....
۳۳	۴-۲-۲ تاریخچه آموزش متوسطه در ایران.....
۳۶	۵-۲-۲ اهداف دوره متوسطه.....
۳۸	۶-۲-۲ اهمیت آموزش و پرورش دوره متوسطه.....
۴۰	۷-۲-۲ ویژگیهای دوره متوسطه.....
۴۱	۳-۲-۲ نقش معلم در فرآیند آموزش و پرورش.....
۴۱	۱-۳-۲ ویژگیهای معلمان اثربخش.....
۵۰	۲-۳-۲ ضرورت حرفه‌ای شدن معلمان.....
۵۲	۳-۳-۲ تربیت و توسعه معلم حرفه‌ای.....
۵۴	۴-۳-۲ توانمندی‌های حرفه‌ای معلمان.....
۵۶	۵-۳-۲ توانمند سازی در آموزش.....
۵۹	۶-۳-۲ توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان.....
۶۶	۴-۲ پیشینه پژوهش.....
۶۶	۱-۴-۲ پژوهش‌های انجام شده در داخل کشور.....
۶۹	۲-۴-۲ پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور.....

فصل سوم: روش شناسی پژوهش

مقدمه	۷۴
۱-۳ روش پژوهش	۷۵
۲-۳ جامعه آماری	۷۵
۳-۳ حجم نمونه	۷۶
۴-۳ روش نمونه گیری	۷۷
۵-۳ ابزار اندازه گیری	۷۸
۶-۳ روایی پرسشنامه	۷۹
۷-۳ پایایی پرسشنامه	۸۰
۸-۳ روش های تجزیه و تحلیل داده ها	۸۰

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه	۸۲
۱-۴ بررسی ویژگیهای جمعیت شناختی گروه نمونه	۸۳
۲-۴ یافته های استنباطی پژوهش	۹۱

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱-۵ مقدمه	۱۰۸
۲-۵ بحث و نتیجه گیری	۱۰۹

صفحه

عنوان

۱۱۷ ۳-۵ پیشنهادهای کاربردی

۱۱۸ ۴-۵ پیشنهادهای پژوهشی

۱۱۸ ۵-۵ محدودیت‌های پژوهش

۱۱۹ فهرست منابع

۱۲۸ پیوست ۱

فهرست جداول

عنوان	صفحه
جدول (۱-۲): سطوح صلاحیت معلم.....	۴۸
جدول (۲-۲): خلاصه توانمندی‌های حرفه‌ای حفظ یا بهبود.....	۵۶
جدول (۱-۳): توزیع فراوانی جامعه آماری به تفکیک شهرستان.....	۷۶
جدول (۲-۳): توزیع فراوانی جامعه آماری و تعیین حجم نمونه به تفکیک شهرستان.....	۷۸
جدول (۳-۳): مؤلفه‌های پرسشنامه و سئوال‌ات مربوط به آن‌ها.....	۷۹
جدول (۱-۴): توزیع فراوانی گروه نمونه بر اساس جنسیت.....	۸۳
جدول (۲-۴): توزیع فراوانی گروه نمونه بر اساس سابقه خدمت.....	۸۴
جدول (۳-۴): توزیع فراوانی گروه نمونه بر اساس رشته تحصیلی.....	۸۴
جدول (۴-۴): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به شناخت دانش‌آموزان و یادگیری آن‌ها بر اساس گزینه‌های سئوال‌ات.....	۸۵
جدول (۵-۴): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به حیطه شناخت محتوا و آموزش آن بر اساس گزینه‌های سئوال‌ات.....	۸۶
جدول (۶-۴): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به حیطه برنامه‌ریزی برای تحقق آموزش و یادگیری مؤثر بر اساس گزینه‌های سئوال‌ات.....	۸۷
جدول (۷-۴): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به حیطه ایجاد و حفظ محیط های یادگیری امن و حفاظت شده بر اساس گزینه‌های سئوال‌ات.....	۸۸

- جدول (۴-۸): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به حیطة ارزیابی، فراهم کردن واکنش و گزارش در مورد یادگیری و دانش‌آموزان براساس گزینه‌های سوالات..... ۸۹
- جدول (۴-۹): نتایج توصیفی پاسخ‌های دبیران گروه نمونه نسبت به حیطة شرکت کردن در یادگیری حرفه‌ای بر اساس گزینه‌های سوالات..... ۹۰
- جدول (۴-۱۰): نتایج توصیفی مؤلفه‌های پرسشنامه توانمندی‌های حرفه‌ای دبیران..... ۹۰
- جدول (۴-۱۱): نتایج آزمون کالماگوروف-اسمیرنوف فرض نرمال بودن توزیع جامعه..... ۹۱
- جدول (۴-۱۲): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطة شناخت دانش‌آموزان و یادگیری آن‌ها با میانگین فرضی (۳)..... ۹۲
- جدول (۴-۱۳): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطة شناخت دانش‌آموزان و یادگیری آن‌ها با میانگین فرضی (۳)..... ۹۲
- جدول (۴-۱۴): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطة شناخت محتوا و آموزش آن با میانگین فرضی (۳)..... ۹۳

جدول (۴-۱۵): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه شناخت محتوا و آموزش آن با میانگین فرضی (۳)..... ۹۴

جدول (۴-۱۶): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه برنامه‌ریزی برای تحقق آموزش یادگیری مؤثر با میانگین فرضی (۳)..... ۹۵

جدول (۴-۱۷): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه برنامه‌ریزی برای تحقق آموزش یادگیری مؤثر با میانگین فرضی (۳)..... ۹۶

جدول (۴-۱۸): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه ایجاد و حفظ محیط‌های یادگیری امن و حفاظت شده با میانگین فرضی (۳)..... ۹۷

جدول (۴-۱۹): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه ایجاد و حفظ محیط‌های یادگیری امن و حفاظت شده با میانگین فرضی (۳)..... ۹۸

جدول (۴-۲۰): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه ارزیابی، فراهم کردن واکنش و گزارش در مورد یادگیری و دانش‌آموزان با میانگین فرضی (۳)..... ۹۹

جدول (۴-۲۱): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه ارزیابی، فراهم کردن واکنش و گزارش در مورد یادگیری و دانش‌آموزان با میانگین فرضی (۳)..... ۱۰۰

جدول (۴-۲۲): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه شرکت کردن در یادگیری حرفه‌ای با میانگین فرضی (۳)..... ۱۰۱

جدول (۴-۲۳): نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه استان ایلام از موارد مربوط به توانمندی‌های حرفه‌ای در حیطه شرکت کردن در یادگیری حرفه‌ای با میانگین فرضی (۳)..... ۱۰۱

جدول (۴-۲۴): نتایج آزمون F (مانوا) مقایسه میانگین میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه از توانمندی‌های حرفه‌ای بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی..... ۱۰۲

جدول (۴-۲۵): مقادیر میانگین و انحراف معیار میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه از توانمندی‌های حرفه‌ای بر اساس جنسیت..... ۱۰۳

جدول (۴-۲۶): مقادیر میانگین و انحراف معیار میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه از

توانمندی‌های حرفه‌ای براساس رشته تحصیلی ۱۰۴

جدول (۴-۲۷): مقادیر میانگین و انحراف معیار میزان بهره‌مندی دبیران دوره متوسطه از

توانمندی‌های حرفه‌ای بر اساس سابقه خدمت ۱۰۵

جدول (۴-۲۸): نتایج آزمون لوین فرض همگنی واریانس‌های میزان بهره‌مندی دبیران دوره

متوسطه از توانمندی‌های حرفه‌ای بر اساس متغیرهای جمعیت شناختی ۱۰۶

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

موفقیت هر نظام آموزشی تا حد زیادی به دانش و مهارت‌های حرفه‌ای معلم بستگی دارد. در نظر ژاپنی‌ها شایستگی هر نظام آموزش به اندازه شایستگی معلمان آن است. از این رو، می‌توان گفت معلم، مهم‌ترین عضو نظام آموزشی در فرآیند یاددهی - یادگیری و معمار اصلی نظام آموزشی است. اکنون که جهان به سرعت دگرگون می‌شود، معلمان نیز باید مانند سایر گروه‌های حرفه‌ای با این واقعیت روبرو شوند که آموزش‌های اولیه آنان در جهان امروز چندان مفید نخواهد بود و آنان باید در سراسر عمر خود دانش خود را روزآمد کنند (دانش‌پژوه، ۱۳۸۲: ۱۳۸).

مفهوم ارتقاء مهارت‌های حرفه‌ای معلمان^۱ که از اواسط قرن بیستم در نظام‌های آموزشی پدیدار شده است، نظرساحب نظران امر تعلیم و تربیت را به خود جلب نموده است، از جمله هایبرمن و بومهان^۲ (۲۰۰۵) به مؤلفه‌های (روش‌های جدید تدریس، تکنولوژی آموزشی و ارزشیابی) پرداخته‌اند. مهرمحمدی (۱۳۸۷) به توانایی‌های مربوط به روش تدریس و ارزشیابی و استفاده از تکنولوژی آموزشی معلم اعتقاد دارد. مرعشی معتقد است این مهارت‌ها شامل (آگاهی معلمان از روش‌های تدریس، سازمان‌دهی و اداره کلاس، مشاوره و راهنمایی دانش‌آموزان و ارزشیابی) می‌باشد. همچنین ملکی (۱۳۷۵) مهارت‌ها و توانایی‌های عملی معلم در فرآیند یادگیری مانند (مهارت در تهیه طرح، اجرای روش‌های نوین تدریس، طراحی آموزشی و ارزشیابی) و نیز (شعبانی، ۱۳۸۴) آشنایی معلمان به روش تدریس، طراحی آموزشی و ارزشیابی را به عنوان مؤلفه‌های مهارت‌های حرفه‌ای معلمان معرفی می‌کنند (نادری و همکاران، ۱۳۸۲).

۱- teacher's professional skill's

۲- Huber man & BoomHan

۱-۱ بیان مسئله

دستیابی هر سازمان به اهداف خویش به آمیزه‌ای اثربخش از منابع انسانی و مادی بستگی دارد. در این میان نیروی انسانی به عنوان بزرگترین و مهم‌ترین سرمایه و دارایی سازمان در دو دهه‌ی اخیر مورد توجه فراوانی قرار گرفته است. مدیریت منابع انسانی اثربخش بر این عقیده است که نیروی انسانی برای دستیابی به اهداف سازمان، اهمیت حیاتی و بنیادی دارد. اثربخشی نظام مدیریت منابع انسانی در این است که در زمان و مکان مقتضی نیروهای مناسبی را برای رفع نیاز سازمان شرکت کند و افراد با استعداد را برای پیشرفت در مسیرهای شغلی به گونه‌ای پرورش دهد که هر زمان سازمان به آن‌ها نیاز دارد، با انگیزه‌ی کافی مسئولیت‌های محوله را بپذیرد و در راستای اهداف سازمانی تلاش کنند (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱).

اولین گام برای موفقیت در کار معلمی، ایمان به رسالت معلم و عشق ورزیدن به شاگردان است (شعبانی، ۱۳۸۴: ۲). معلم باید از ویژگی‌های شخصیتی مطلوبی برخوردار باشد؛ زیرا شخصیت وی و علاقه و ایمانش از عوامل بسیار مهم و مؤثر در فرآیند آموزش است. سؤال اساسی در اجرای این برنامه این است که چرا شرایط این دوره‌ها به گونه‌ای نیست که افراد را برای حرفه معلمی آماده کنند. این دوره‌ها نمی‌توانند دانش و مهارت‌های مورد نیاز معلمان را به آن‌ها بیاموزند. در این دوره‌ها آن‌ها یاد نمی‌گیرند که، معلمی چه نوع شغل و حرفه‌ای است، معلمان به چه مهارت‌هایی باید رسیده باشند و چه کوشش‌هایی را باید به عمل بیاورند تا بتوانند، مجوز رفتن به کلاس را دریافت کنند؟ در چنین شرایطی آیا می‌توان مسیر زندگی و سرنوشت نهایی دانش‌آموزانی را که اوقات خود را در کنار

چنین معلم یا معلمان حرفه ناموخته و معلم نشده صرف می‌کنند پیش‌بینی کرد؟ (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸: ۲).

مسائل یاد شده و بسیاری مسائل دیگر که در روش‌های سنتی جذب، پرورش و نگهداری معلم به چشم می‌خورد ضرورت برنامه‌ریزی هدفمند و مستمر به منظور تحقق توسعه‌ی حرفه‌ای معلمان را آشکار می‌سازد. توسعه‌ی حرفه‌ای فرآیندی مداوم برای آموزش و تربیت معلمان است که طی آن دانش، بینش و مهارت معلمان افزایش می‌یابد، به طوری که آن‌ها بتوانند به عنوان معلم حرفه‌ای در حیطه آموزش فعالیت کنند. هدف اساسی توسعه حرفه‌ای، افزایش کیفیت معلمان برای ارائه آموزش اثربخش به دانش‌آموزان است (حجازی و همکاران، ۱۳۸۸: ۳).

در این پژوهش، پژوهشگر در پی مطالعه‌ی میزان و نوع مهارت‌ها و توانمندی‌های حرفه‌ای دبیران در مدارس متوسطه استان ایلام می‌باشد. لذا سوال اصلی این پژوهش عبارت است از اینکه آیا دبیران دوره متوسطه استان ایلام از توانمندی‌های حرفه‌ای برخوردارند؟ به منظور رسیدن به این سوال پژوهشگر به جستجو و شناسایی عوامل پیش برنده و بازدارنده در مدارس پرداخت و این عوامل را از طریق مدل استانداردهای حرفه‌ای ملی معلمان استرالیا در سال ۲۰۱۱^۱، استانداردهای حرفه‌ای کوئزلند در سال ۲۰۰۵^۲، استانداردهای حرفه‌ای نیوجرسی ۲۰۰۴^۳ و استانداردهای حرفه‌ای معلمان انگلستان ۲۰۰۷^۴ مورد مطالعه قرار داد. اما در نهایت به این نتیجه رسید که مدل استانداردهای حرفه‌ای معلمان استرالیا (۲۰۱۱) از جامعیت بیشتری برخوردار است. مؤلفه‌های مورد مطالعه در این

۱- Australian National Professional standards for Teachers (February ۲۰۱۱)

۲- Professional standards for Teachers (Guidelines for Professional practice) The State of Queensland (Department of Education) ۲۰۰۵

۳- New Jersey Professional Standards for Teachers and School Leaders (July ۲۰۰۴)

۴- Professional Standards for Teachers in England from September ۲۰۰۷

پژوهش عبارت است از: شناخت دانش آموزان، شناخت محتوا، برنامه‌ریزی برای آموزش و یادگیری، ایجاد محیط‌های امن برای یادگیری، بازخورد در یادگیری و شرکت کردن در یادگیری حرفه‌ای.

۱-۲ اهمیت و ضرورت پژوهش

نظام‌های آموزشی و فعالیتهای حاکم بر آن، با توجه به پیشرفت جوامع، همواره دستخوش تغییر و تحول بوده است و تحول آموزشی، خود معلول تحول اجتماعی و تحول علوم و فن آوری است؛ زیرا در جوامع ساده، نیازها ساده و روش‌های نیازها نیز ساده است. در چنین جوامعی، دایره‌ی آموزشی‌ها گاهی آنچنان محدود است که اگر کسی ادعا کند: "هرآنچه آموختنی بود فراگرفتم"، حرفی به‌گزارف نگفته است، ولی در جوامع پیچیده و پیشرفته سرعت تحول نظام‌های آموزشی آنچنان سریع است که هرچند سال یک بار، در ساختار نظام آموزشی یک دگرگونی کلی ایجاد می‌شود و این تحول به حدی است که گاهی کسانی سخن از جامعه بی‌مدرسه به میان می‌آورند. به همین دلیل، در دنیای امروز، با توجه به پیشرفت سریع علوم و فناوری، نه می‌توان به تمام دانش موجود دست یافت و نه می‌توان هر شخصی را با هر خصوصیتی به کار تدریس و معلمی گمارد (شعبانی، ۱۳۸۴: ۱).

با پیشرفت علوم و فنون و پیچیده شدن جوامع، نیازهای فردی و اجتماعی نیز پیچیده می‌شوند. ارضای نیازهای پیچیده نیز احتیاج به علوم و فنون پیچیده دارد. کسب علوم و فنون پیچیده در سایه روشهای آموزشی پیچیده امکان‌پذیر است. به این سبب، وظیفه و مسئولیت معلم امروز نسبت به گذشته سنگینتر و پیچیده‌تر شده است. در دنیای پیچیده، هیچ کس بی‌نیاز از تعلیم و تربیت نیست. امروز فعالیت در مدرسه و در امر آموزش، خود بخش عظیمی از زندگی انسان‌ها شده است و دیگر نمی‌توان با طرز تلقی گذشته به شاگرد و تربیت او نگرست (شعبانی، ۱۳۸۴: ۱).